

Fra: Jorunn Fure <jorunn.fure@telemark.museum.no>
Sendt: fredag 11. september 2020 11:01
Til: Ane Ingvild Støen; Terje Gansum
Kopi: Dan Velle; Dag Rorgemoen; 'Kjetil Djuve'; Ellen Rodvang
Emne: Høringssvar fra Telemarksarkivet
Vedlegg: Arkivutredningen HøringssvarTelemarksarkivet2020.pdf

Hei!

Vennligst motta vårt høringssvar på utredningen om privatarkiv i Vestfold-Telemark,

Vennlig hilsen

Styringsgruppeleder for Telemarksarkivet

Jorunn Sem Fure
Direktør

TELEMARK MUSEUM

Øvregate 41, 3715 Skien

Tlf: 35 54 45 00 * Mobil 97 79 71 94

e-post: jsf@telemark.museum.no

www.telemarkmuseum.no

Arkivutredningen – hørings svar fra Telemarksarkivet

11.9.2020

Styringsgruppa i Telemarksarkivet ønsker med dette å avgi en felles uttalelse på vegne av NIA, VTM og TM. Telemarksarkivet er et formalisert arkivfaglig samarbeid, opprettet etter mandat vedtatt i Telemark fylkeskommune.

Norsk industriarbeidermuseum og Arbeiderbevegelsens arkiv i Telemark, vil i tillegg komme med en separat uttalelse.

Vi er glad for at privatarkiv er satt tydelig på agendaen som en viktig oppgave innen kulturarv-feltet og ser på utredningen som en god begynnelse med mange gode refleksjoner. Vi merker oss flere positive signaler i den forbindelse:

- Utredningen peker på viktige utfordringer på feltet, særskilt den utfordringen som ligger i fremtidens bevaring av digitalt skapte arkiver og kompetansebehov i forhold til lovverk vedr. personvern mm.
- Vi ser det som positivt at VTFK vil ta på seg en rolle og engasjere seg i statlig arkivpolitikk og ta med privatarkivarbeid i sine strategiske planer
- Det er positivt at en vil vurdere fylkeskommunale prosjektmidler øremerket privatarkiv
- Det er positivt at en vurderer og peker på flere mulige helhetlig løsninger for et arbeidsfelt som i dag er svært ulikt organisert, finansiert og løst i de to gamle fylkene.

Når det er sagt, må vi også påpeke en del mangler i kunnskapsgrunnlaget som gjør det vanskelig å ta stilling til de modellene og anbefalingene som utredningen munnar ut i og vi tenker at det er behov for et mer konkret kunnskapsgrunnlag om nå-situasjonen og fremtidige behov før en lander på valg av ny modell. Vi undrer oss over noen innledende premisser som legges til grunn:

- Arbeid med privatarkiver skal opprettholdes, forbedres og utvikles ved *alle institusjonene*. Samtidig er det en premiss at økonomien ikke skal styrkes. Fylkeskommunen er ambisiøs på feltets vegne, og skisserer en rekke nye oppgaver. Men den eneste veksten i *ressursgrunnlaget* som det argumenteres for er en ny stilling i fylkeskommunens stab, og at den evt. også skal finansieres ved å trekke inn midler fylket i dag overfører til museene. Hvordan har en tenkt at institusjonene i så fall skal kunne svare på de økte ambisjonene?
- Utredningen referer mye til ny arkivlov og nye oppgaver til fylkene, uten at det pt er sikkert hvordan den loven vil se ut eller hvilke oppgaver som faktisk vil bli overført regionene.

Mangler: kunnskapsgrunnlag om økonomi/finansering

- Beskrivelsen av det institusjonelle landskapet er mangelfullt, mener vi. Vi etterlyser en tall-basert oversikt over antall årsverk dedikert til arbeid med privatarkiv totalt og fordelt på

institusjoner. Det savnes også en tydelig økonomisk oversikt over *fylkeskommunens andel i finansiering av disse*. Årlige driftsmidler til arkivarbeid fra fylkeskommunen i tidligere Telemark er 1,2 mill fordelt på tre institusjoner. I tillegg har Arbeiderbevegelsens arkiv i Telemark og Folkemusikkarkivet også fylkeskommunale tilskudd. Dette inkluderer ingen overhead og ingen driftskostnader til fysiske bygg/magasiner.

En oversikt over den fylkeskommunale andelen av finansiering av både drift men også til investeringen i vesentlige formålsbygg midler de siste tiårene i begge fylkene burde kommet tydelig frem. Det er helt vesentlig for å kunne ta stilling til hvor mye ressurser fylket selv disponerer og historisk sett har bidratt med inn i en evt. diskusjon om strukturendringer og hvilke ressurser museene selv bidrar med.

En slik beskrivelse vil få frem at det aller meste av arbeidet med privatarkiv i Telemark i dag utføres av fagpersoner som er lønnet av private museumsstiftelser (herunder er fylket selv sagt en *generell* bidragsyter) og at de lokalene som benyttes er finansiert og driftet som en integrert del av museenes virksomhet. Det øremerkede fylkeskommunale bidraget i Telemark er med andre bare en liten del av museenes arkivressurser. Det ble vedtatt en opptrappingsplan der museene skulle få finansiert til sammen 7 nye stillinger. I den situasjonen museene står i med årlig reduksjon i offentlig bidrag (ABE-reformen) kan arkivarbeid i museene stå i fare for å bli nedprioritert om ikke den vedtatte opptrapping finner sted.

- Vi opplever presentasjonen av museumsmodellen som mulig organiseringsform av arkivfeltet som misvisende. Vurderingen av kompetansenivået ved museene er unødvendig nedlatende. Museenes styrke som formidler av arkivalia blir presentert som en svakhet i utredningen. Utfordringer knyttet til GDPR og digitalt skapt arkivmateriale er knyttet til museumsmodellen, når den i praksis er en utfordring som gjelder alle modellene.
- Utredningen sier mye om fylkeskommunens og statens rolle, men lite om kommunenes ansvar/ medfinansieringsansvar. Det er vel en konsekvens av at Vestfold fylkeskommune fullfinansierte arbeidet med privatarkiver i Vestfold, mens Telemark fk ikke gjorde det og pekte (forgjeves) til kommuner og stat.

Mangler: omtale av bevaringsforhold

- Utredningen mangler beskrivelser av tilstand og status for bevaring. Den har ingen beskrivelser av de faktiske, fysiske depoter, magasiner, arbeidsforhold, publikumsfunksjoner som institusjonene disponerer i dag, hvilken tilstand/standard de holder. Dette gjelder både fotografisk materiale og arkiver på papir. Det gjøres heller ingen vurdering av fremtidige behov. Særlig for Telemark sin del er det gjennom bevaringsplanen kartlagt store mengder privatarkiver både i og utenfor de konsoliderte museene. Det er uforutsigbart når og i hvilken grad historielag, foreninger og ikke-konsoliderte museer vil ønske en annen forvaltning av sine samlinger i fremtiden. Det refereres heller ikke til de tilstandsvurderinger som institusjonene rapporterer inn årlig og som kulturrådet kommenterer i sine årlige statistikker. Det ble ikke avholdt befaringer eller innhentet opplysninger fra institusjonene om dette i forbindelse med utredningsarbeidet. Like mye som organisatoriske og økonomiske forhold er dette av vesentlig betydning for institusjonenes evne til å bevare og formidle arkiv for fremtiden og til å svare på de forventninger som stilles til leveranser av kvalifisert bevaring og god tilgjengelighet. Selv om det pt ikke avses økonomi til investeringer for å utbedre

dårlige bevaringsforhold eller bygge ut bedre kapasitet for fremtiden, så ville det være naturlig at behovet og omfanget beskrives og omtales. Dette er viktig kunnskap å ha før en evt. tar endelig stilling til fremtidig organisering og drift av arkivarbeid i hele fylket. I hvilken grad muliggjør/hindrer slike forhold ulike modeller av sentralisering/desentralisering.

- Et underpunkt vedr. bevaringsforhold er utredningens manglende vurderingen av restanser. I iveren etter å fremme tilgjengeliggjøring/digitalisering er det nødvendig å påpeke at store deler av innsamlet (og evt. fremtidig) arkivmateriale foreligger i uordnet tilstand, en del også med behov for konservering og muggsanering. Behovet for å fysisk rense og ordne materiale går forut for digitalisering. Etterslep på dette området bør omtales. Dette er behov som ikke vil løses gjennom å innføre et nytt byråkratisk ledd i fylkeskommunen eller gjennom strategier for digitalisering.

Mangler foto

- Foto er ikke omtalt i planen. Fotoarkiver forstås som en del av privatarkivsektoren. Telemark har de største samlingene, og med TM som den aller største.

Noen spørsmål

- Fylkeskommunen vil legge den fylkeskoordinerende funksjonen til en stilling hos seg. Det er det ingen andre fylker som har per i dag. Er det det som menes med at fylkeskommunen skal få et koordineringsansvar for privatarkiver i ny arkivlov? Vi tror det er mer fornuftig å legge dette til en operativ institusjon, men vil uansett be om at dette avventes til arkivlov er vedtatt og etter en dialog med andre fylkeskommuner – hvordan dette tenkes løst. Det bør ikke være slik at dette er en egen løsning for vårt fylke.
- Fylkeskommunen setter seg i førerretet som oppdragsgiver for arkivtjenester og vil initiere prosjekter som museene skal jobbe med. Vi er redd for at vi ikke vil ha ressurser til å følge opp fylkeskommunens ambisjoner, at det vil gå på bekostning av de små ressursene vi har til basisarbeid - å faktisk ordne, rengjøre og digitalisere arkiver, betjene publikum og forbedre og utvide magasinlokalitetene.
- Dersom en ny fylkeskoordinerende funksjon skal ha en bestillerrolle og mandat til å initiere prosjekter og planverk i Telemark vil det kunne innebære en inngripen i museenes egne prioriteringer og et brudd på prinsippet om armlengdes avstand.
- Til punkt 3.1. felles Astadatabase? Arkivportalen fyller den funksjonen, og vi veileder ofte publikum i hvor de finner ulike arkiver. Det er mange arkiver fra Telemark og Vestfold som befinner seg på helt andre institusjoner enn de i regionen: Statsarkiver, Riksarkivet etc. Primus og Digitalt Museum er database og plattform vi bruker til fotoarkivene våre. Forslaget om en samlet astabase i regionen tenker vi er en dårlig ide.
- Til punkt 3.3. Mange interessante historiske forsknings- og formidlingsprosjekter krever arkivsøk i både offentlige og private arkiver. Det er tidkrevende og *ikke en basisoppgave* for arkivarbeid. Ordning og digitalisering er det vi først og fremst blir målt på, og der ligger det store uløste oppgaver. Vi ser ikke helt hvorfor dette skal være et satsingsområde for oss nå.

De reelle behovene må frem, slik som muggbefengte arkiver som trenger rensing. Vi har også deponier med til dels dårlige bevaringsforhold.

- Til punkt 3.5 m.fl. Det legges opp til en sterk regional forankring/styring/planverk/nettverk både på løsninger, fellesprosjekter og kompetanseheving. Dette er noe uklart for oss, men har kanskje sammenheng med regionreform og ny arkivlov på trappene der det pekes til fylkeskommunens koordineringsansvar for privatarkivfeltet. Men vi tror nok ikke at det nasjonale miljøet vil forsvinne. Vi er med på nasjonale arenaer gjennom for eksempel «Nasjonalt nettverk for fotobevaring», medlem av Arkivforbundet og deltar på nasjonale arkivseminarer og -konferanser og Astakurs for faglig oppdatering. Videre følger vi med på Nasjonalbiblioteket og Arkivverkets digitaliseringsstrategier, og tenker at vi må hekte oss på nasjonale løsninger og disse institusjonenes prioriteringer og planer, snarere enn å legge felles planer for dette regionalt, og som kanskje er på tvers av NBs prioriteringer. Men det er mulig vi misforstår dette punktet...? Når det er sagt så ønsker vi selvfølgelig å delta på fylkesarkivkonferanser etc, om det realiseres kompetansehevende tiltak i regionen.
- Vi har også en uro for det organisatoriske: Her kan det bli mange kokker, bestillere, uklare ansvars- og beslutningslinjer. Det har vi mye av fra før med eiere, kommuner, fylkeskommune og stat som alle har ulike forventninger og føringer. Her er det også snakk om små midler. Vi presiserer igjen at fylket kun bidrar med 440 000 til hvert av museene for arbeid med privatarkivarbeid.
- Vestfoldarkivet vil i begge de foreslåtte modellene få ansvar for privatarkivarbeid i både Vestfold og Telemark. Men i og med at en tenker seg at privatarkivarbeidet i museene skal opprettholdes, så må det fremgå en ansvarsmodell. Hva skal de ulike institusjonene ha ansvar for, og hvordan gjenspeiles det i tilskudd til privatarkiv?

Ny bevaringsplan for ny region

- Vi har en nokså ny bevaringsplan for privatarkiver i Telemark. Et stort arbeid ligger bak fra alle institusjonene. Skal vi sette i gang med nytt planarbeid, så må det først og fremst være for å se på områder vår plan ikke tar opp, nye utfordringer, bevaring og magasinkapasitet, digitalisering, etc. Så vil det selvsagt være fornuftig å samkjøre planer fremover.

Konklusjon

- Vi registrerer få signaler i denne utredningen som gjør det sannsynlig at dagens *kapasitet* i arbeidet med arkiver i Telemark styrkes eller at dagens finansielle asymmetri mellom de to tidligere fylkene vil adresseres. Alle alternativer viser til behov for styrking av Vestfoldsarkivet og/eller fylkeskommunen selv. Begge skal riktignok få et ansvar for «begge fylker» men det sies ikke noe om hva det ansvaret innebærer. Det kan ikke leses ut av denne utredningen at oppgaver eller kostnader ved å utføre dem skal tas ut av Telemark.
- Det faktum at Vestfoldarkivet er en del av et offentlig eid IKS og museene i Telemark er private stiftelser vil gjøre en felles politikk og felles forvaltning av arkivarbeidet som sådan problematisk. Det at fylkeskommunen opptrer i egenskap av eier og eneste (hoved?) finansieringskilde overfor den største enheten og tilskuddsgiver uten

styringsmyndighet over andre enheter er etter vår mening svært problematisk å forene i et felles fylkeskommunalt forvaltnings- og bevilgningsregime. Dette er grunnleggende i forhold til både arkiv- og museumsfeltet og vil måtte bli adressert som en tydelige problemstilling når en skal velge fremtidige modeller.

- Samlet sett ser styringsgruppen i Telemarksarkivet på utredningen som en begynnelse til å skape et kunnskapsgrunnlag for gode veivalg av fremtidig organiseringsmodell. De forslåtte modellene er foreløpig for lite konkrete på faktisk oppgavefordeling og økonomisk byrdefordeling, men vi ser positivt på ønsket om å skape helhetlig løsninger, enten det innebærer en videreføring av arbeidet ved museene eller en løsning som innebærer en utskilling av arkiv som eget felt. Uansett er det viktigste at lokale behov for tilgang til samlinger for museene på sine formidlingstemaer, og behovene for tilgjengelighet for andre brukere dekkes godt i en fremtidig modell. Det er også viktig at arkivarbeidet rigges slik at det er god kapasitet og kompetanse til å motta fremtidig avleveringer av både papir og digitalt materiale. Vi støtter det videre arbeidet og vil gjerne signalisere at museene i Telemark er beredt til å videreføre et ansvar på dette feltet dersom de organisatoriske og finansielle rammene blir likeverdige og forutsigbare.

For Telemarksarkivet:

[Jorunn Sem Fure](#)

Direktør Telemark Museum, leder av styringsgruppen for Telemarksarkivet

[Dag Rorgemoen,](#)

Direktør Vest-Telemark Museum

[Kjetil Djuve](#)

Konstituert direktør Norsk Industrierbeidermuseum